

Laboratoriokentän myllerrys kiihtyy

Kuka pärjää, kuka put

■ **Suomen laboratorioalan toiminnot keskittyvät kovaa vauhtia muutamalle kansainväliselle suuryritykselle. Pystyykö alalla alkanut teknologian murros pitämään julkiset ja pienet laboratoriot mukana kilpailussa?**

Juha Granath

Eurofins Scientific Finland Oy:n toimitusjohtaja **Lasse Mäkelä** on saapunut yhtiön Raision toimipisteestä asiakastapaamiseen Espoon Tapiolaan. Asiakkaan nimi pysyy liikesalaisuutena, mutta ”elintarvikeanalytiikan alasta on kyse”.

”Käymme läpi kuluneen kauden asiat ja palautteen. Kuuntelen muutostarpeet ja kysyn, miten voimme palvelua vieläkin paremmin”, Mäkelä kuvailee tapaamista.

Kivenheiton päässä Otaniemessä on Eurofinsin tuorein yritysostos. Testaus-, tarkastus- ja sertifiointipalvelujen tuottaja VTT Expert Services Oy ja sen tytäryhtiö, etenkin kaivos- ja polttoaineanalytiikan osaajana tunnettu Labtium Oy siirtyivät Eurofins-konsernin omistukseen viime vuodenvaihteessa.

Kauppa joutui Kuluttaja- ja kilpailuviraston (KKV) syyniin, koska osapuolten yhteenlaskettu liikevaihto ylitti 350 miljoonaa euroa ja niiden Suomen liikevaihto 20 miljoonaa euroa.

Tässä vaiheessa tuli mutkia matkaan. KKV hyväksyi kaupan vain ehdollisena, koska siinä yhdistyivät Suomen kiinteiden polttoaineiden analytiikkapalveluiden markkinoilla toimivat suurin ja toiseksi suurin yritys.

”Eurofins sitoutui myymään kiinteiden polttoaineiden analytiikan liike-

toimintansa. Jos kauppa ei synny tietyn ajan kuluessa, myynti siirtyy riippumattomalle asiantuntijalle”, toteaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston tutkimuspäällikkö **Sanna Syrjälä**.

Lasse Mäkelän mukaan Eurofins on saanut VTT Expert Services Oy:n ja Labtium Oy:n haltuunoton hyvään vauhtiin. Yhtiö hakee parhaillaan ostajaa kiinteiden polttoaineiden analytiikan liiketoiminnalle.

”Ostaja voi tulla yhtä hyvin Suomesta kuin ulkomailta. Kiinnostusta on kyllä ilmennyt”, Mäkelä kertoo.

Eurofinsin viimeisin ostos on jatkoa Suomessa jo jokin aika sitten käynnistyneelle laboratoriokentän uusjaolle.

Mittatekniikan keskuksen ylijohtajan tehtävistä eläköitynyt professori **Timo Hirvi** kantaa huolta laboratorioalan keskittymisestä suuryritysten käsiin.

”Tässä häviää taas yhden julkisen toimijan näkökulma. Eurofins pyrkii näköjään valtaamaan markkinoita hinnalla millä hyvänsä. Tosin VTT:n organisaatio saattoi olla liian raskas kaupalliseen analytiikkaan”, alan *grand old man* Hirvi pohtii.

Eurofins Scientific on maailman johtava bioanalyysipalveluiden tarjoaja, jonka rekisteröity kotipaikka on Luxemburgissa ja pääkonttori Brysselissä. Konserniin kuuluu yli 400 laboratoriota, sen liiketoiminta ulottuu 44 maahan, ja se työllistää yli 35 000 henkeä.

Eurofinsin liikevaihdon odotetaan tänä vuonna ylittävän neljä miljardia euroa.

Kymmenien laboratorioiden verkosto Suomessa

Lasse Mäkelä lyö kahvittelun lomassa pöytänsä Eurofinsin huimat kasvuvut Suomessa. Kun Mäkelä tuli yhtiön palvelukseen vuonna 2010, sen liike-

vaihto oli viisi miljoonaa euroa ja työntekijöitä oli 50.

Nykyään sekä orgaanisesti että yritys- ja liiketoimintakauppojen myötä kasvaneen Eurofinsin Suomen-toimintojen liikevaihto on lähes 70 miljoonaa euroa ja henkilökunnan määrä noin 700.

”Henkilökunnan osaaminen ja määrätietoinen työ sekä omistajamme luottamus ovat kasvun tausta. Kukaan kilpailijoiستamme ei ole investoinut yhtä paljon palveluidensa ja liiketoimintansa kehittämiseen täällä Suomessa kuin Eurofins”, Mäkelä kehaisee.

”Meillä on Suomessa 32 akkreditoitua testauslaboratoriota, yhdeksän akkreditoitua tarkastuslaitosta, kolme akkreditoitua kalibrointilaboratoriota sekä akkreditoidut tuote- ja järjestelmäsertifiointilaitokset.”

Toimitusjohtaja listaa yhtiön monipuolista tarjontaa.

”Tarjoamme palveluita elintarvike-, maatalous- ja ympäristöanalytiikassa. VTT:n kanssa tekemämme yrityskaupan myötä mukaan tulevat myös testaus-, mittaus- ja sertifiointipalvelut.”

Mäkelä muistuttaa vielä, että Eurofins tarjoaa asiakkailleen yli 150 000 validoitua analyysimenetelmää.

”Akkreditoitujen laboratorioiden kiinteät perustamis- ja ylläpitokustannukset ovat merkittäviä. Päivittäisessä laboratorioanalyysien suorittamisessa vaadittavan työn ja kulutustarvikkeiden määrä eivät myöskään pääsääntöisesti kasva samassa suhteessa näyttemäärän mukaan.”

» » »

”Mitä suurempi volyyymi, sitä kustannustehokkaampi toiminta”, taustoitaa Eurofins Scientific Finland Oy:n toimitusjohtaja Lasse Mäkelä yhtiön menestystä.

oaa?

Juha Granath

Professori Timo Hirvi neuvoo pieniä laboratorioita erikoistumaan. ”Julkisen puolen taas on keskityttävä tutkimukseen ja menetelmien kehittämiseen”, Hirvi sanoo.

”Mitä suuremmalla asiakasnäytävölyymillä laboratoriotoinija pystyy yksikköään operoimaan, sitä pienempi on yksittäiselle palvelusuoritteelle kohdistuva osuus toiminnan kiinteistä kustannuksista ja sitä kustannustehokkaammin laboratorio pystyy palvelujaan tarjoamaan”, Mäkelä muotoilee.

”Päätäjiltä puuttuu luonnontieteiden osaamista”

Eurofinsin analyysien edulliseen hintaan vaikuttanee myös se, että valtaosa niistä tehdään suurissa tehtaissa Ruotsissa, Tanskassa ja Saksassa.

Analytiikan tietotaitoa olisi myös Suomessa. Timo Hirvi sanoo suomalaisen laboratorioalan osaamisen olevan yhä tasokasta. Hän kuitenkin pelkää tason kärsivän, kun Eurofinsin lisäksi muutkin kansainväliset yritykset tekevät tuloaan yhä vahvemmin.

Tuorein osoitus kansainvälisen laboratoriojätin Suomi-innosta on heinäkuulta. Yli 40 maassa toimiva, noin 1,6 miljardin liikevaihdolla operoiva Synlab osti Yhtyneet Medix Laboratoriot Oy:n koko osakekannan. Suomalaislaboratorio on tullut tunnetuksi muun muassa dopingtestauksen osajana.

”Nykyisellä mallilla julkiset labora-

toriot pienenevät, ja osaaminen heikenee. Julkisen puolen on keskityttävä tutkimukseen, menetelmien kehittämiseen, vertailulaboratoriotointaan ja kansainväliseen yhteistyöhön”, Hirvi painottaa.

Professorin ohje pienille laboratorioille on erikoistuminen. Mies ei puhu ainoastaan akateemisella äänellä. Hirven kumppaneineen perustama mikrobiologinen elintarvike-, vesi- ja ympäristölaboratorio Novalab Oy myytiin viime vuonna sekin kansainväliselle Synlab-konsernille.

”Pienten yritysten etuina ovat pika-analyysit, näytteenoton ohjeistus ja asiakkaan saamien tulosten tulkinta. Suuret laboratoriot ovat etäällä asiakkaistaan, ja näytteisiin liittyvä yhteistyö on vähäistä. Näin turhien analyysien määrä voi kasvaa.”

Kansainvälisten laboratorioketjujen tuotokset ovat Hirven mukaan toki hyviä.

”Kun tehdään paljon mittauksia ja analyyseja, laadunvarmistus on yleensä luotettavampaa”, professori muistuttaa.

Julkisen laboratoriotoininnan osalta Hirvi harmittelee sitä, että jokainen hallinnonala ylläpitää omia pieniä laboratorioita sen sijaan, että keskinäistä yhteistyötä tiivistettäisiin ja kansainvä-

listä yhteistyötä kehitettäisiin.

”Nyt analyyseja tehdään ympäristö-, terveys- ja elintarvikepuolella, kun ne voitaisiin tehdä yhdellä kerralla yhdessä paikassa. Sieltä jokainen saisi tulokset käyttöönsä.”

Hirvi on vuosien mittaan tehnyt aiheesta lukuisia selvityksiä valtionhallinnolle.

”Ne eivät kuitenkaan ole johtaneet mihinkään. Johtopäätökseni on, että päätöksentekijöiltä puuttuu luonnontieteellistä osaamista.”

Yhteispeli parantaa kriisivalmiutta

Professori **Janne Nieminen** johtaa Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran laboratoriopalveluiden kemian tutkimusyksikköä. Nieminen ohjaa vieraansa työhuoneeseensa remontissa olevien käytävien läpi.

Helsingin Viikissä sijaitsevan Kaaritalon tiloja kunnostetaan, sillä lähitulevaisuudessa taloon muuttavat Eviran seuraksi muun muassa Suomen ympäristökeskuksen Syken laboratoriot.

Nieminen ehdotti jo kuluvan vuosikymmenen alussa, että laboratorioalan toimintoja kannattaisi keskittää Viikkiin. Ajatus on vihdoinkin ottanut tulta.

”Luonnonvarakeskus Luke tuli jo naapuriin, Syke muuttaa ensi vuonna, ja Helsingin yliopiston kanssa suunnittelempa yhteistyötä”, Nieminen kertoo.

Synergialla on iso merkitys.

”Tämä auttaa säilyttämään kriisivalmiutemme, osaamisemme ja kapasiteettimme.”

Janne Niemisen mukaan kansainväliset laboratoriojätit eivät uhkaa Eviraa, jolla on 260 työntekijää ja laboratoriotoimintaa kuudella paikkakunnalla.

”Me hoidamme lakisäätöisiä tehtäviä valvonnassa, ylläpidämme laboratoriovalmiuksia, teemme tutkimusta ja toimimme vertailulaboratoriona. Yhteiskunnan jokainen sektori terveydestä teolliseen tuotantoon tarvitsee laboratorio- ja testauspalveluja.”

Sen sijaan Niemisen uhkakuvia ovat muun muassa kansainvälisen kaupan monimutkaiset toimitusketjut ja ilmastomuutoksen vaikutukset: taudit leviävät entistä laajemmalle ja nopeammin.

”Ruokaskandaalit, kuten fiproniili kananmunissa tai Brasilian pilaantuneen lihan myynti, heikentävät luottamusta. Afrikkalaista sikaruttoa esiintyy

lähialueillamme, ja uudet hometoksiinit ja tuholaiset uhkaavat viljasatoja. Näiden torjunnassa emme voi olla muiden varassa”, Nieminen korostaa.

”Kun tilanne on päällä, voidaan luottaa vain olemassa olevaan osaamiseen ja kapasiteettiin, jota sitten skaalataan tarpeen mukaan.”

”Ei pidä jäädä ideologisesti jumiin”

Janne Niemisen mielestä tarvitaan selkeä kansallinen strategia laboratorioalan palveluiden, laadun ja toiminnan varmistamiseksi ja kehittämiseksi.

”Se on osa kriisivalmiutta, sisäistä turvallisuutta ja suomalaisen infran ylläpitoa ja kehittämistä. Tässä ei pidä jäädä ideologisesti jumiin akselilla yksityinen vastaan valtio. Pitää nähdä

kansallinen etu”, Nieminen sanoo.

Hän perää myös keskittämistä ja yhteistyötä, jollaista Timo Hirvikin kaipa.

Niemisen mukaan suurten julkisten laboratorioiden, kuten Eviran, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ja Tullilaboratorion, välisen yhteistyön yksi kompastuskivi on, että ne kuuluvat eri ministeriöiden alaisuuteen.

”Kattavan valtion valvontalaboratorion perustaminen ei esityksestä huolimatta onnistunut. Tilanne paranisi, jos edes luotaisiin strategia laboratoriotoiminnalle ja katsottaisiin asiaa sektoreittain kokonaisstrategian pohjalta. Nyt kaikki pitävät kiinni vain omistaan”, Nieminen noituu.

Viikissä on jo kylvetty yhteistyön siemen. Eviran tutkimushuoneessa komeilee Luonnonvarakeskuksesta lainattu IRMS-laitte, jonka avulla viime kesän toriratsioissa paljastettiin joukko ”mansikkarikollisia”. Ulkomaalaisia marjoja pyrittiin kauppaamaan suomalaisina.

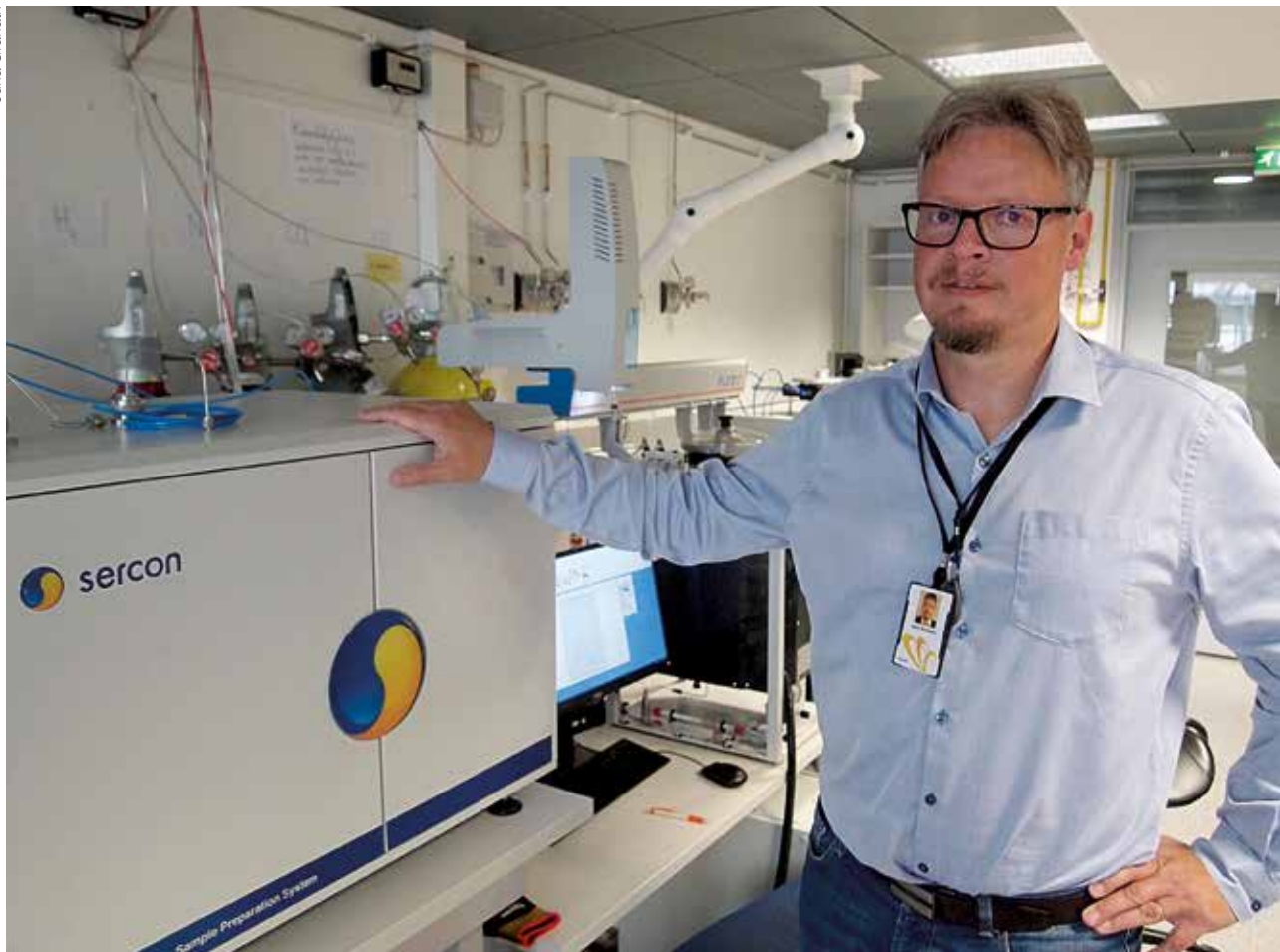
”Kerätyn vertailutiedon avulla laitteen tekniikka voi erottaa ulkomaiset mansikasta kotimaisista. Luonnon-

» » »

”Kun tilanne on päällä, voidaan luottaa vain olemassa olevaan osaamiseen ja kapasiteettiin.”

”Kenttämitauksiin soveltuvat laitteet yleistyvät, ja osa analytiikasta siirtyy kohteen viereen”, kertoo Eviran Janne Nieminen esitellessään Luonnonvarakeskuksesta lainattua IRMS-laitetta.

Juha Granath

varakeskus käyttää laitteita ympäristö- ja ilmastotutkimuksissa, mutta tekniikka toimii tarvittaessa vaikkapa luomuvälvonnassa.”

Uusimmat, toistaiseksi hintavat laitetekniikat, kuten genomisekvensaattorit ja korkean erotuskyvyn HR-massaspektrometrit, tuottavat valtavia datamääriä.

”Laboratoriotoiminnan keskittäminen on järkevää jo laitteiden kalleuden takia ja myös riittävän näytevirran ylläpitämiseksi”, Nieminen sanoo.

Yritykset havittelevat vertailulaboratorioiksi

Suomen ympäristökeskuksen laboratorionjohtaja **Tero Eklin** suunnittelee parhaillaan muuttoa Viikin Kaaritalon Syken laboratorionkeskuksessa Helsingin Kuninkaanlammissa. Viikkiin lähtee Eklinin mukana hänen 35 alaistaan.

”Syken meriekologian tutkimuslaboratorio siirtyi Viikkiin jo viime syksynä. Meidän laboratorionkeskuksemme on tarkoitus päästä uusiin tiloihin loppuvuodesta 2019. Muuton myötä meistä tulee entistä selkeämmin osa Viikin tiedeyhteisöä”, Eklin kertoo.

Syken ympäristöhallinnon labora-

toriotoimintaa on myllerretty rankasti viime vuosina. Vielä 20 vuotta sitten se oli yhdessä VTT:n kanssa ympäristöanalytiikan merkittävimpiä toimijoita.

Nykyään Syken osuus markkinoiden ympäristöanalytiikan kokonaistuotannosta on enää promilleluokkaa.

”Syke ei osallistu ympäristöanalytiikan kilpailutuksiin. Nyt toimintamme pohjautuu ulkopuoliseen rahoitukseen. Sen avulla selviämme tehtävistämme tuottaa tutkimus- ja kehityshankkeisiin erilaisia ratkaisuja ja analytiikkaa”, Eklin sanoo.

Syken laboratorionkeskuksella on tärkeä rooli riippumattomana ympäristöanalytiikan kansallisena vertailulaboratoriona. Onko näin myös tulevaisuudessa? Alan kansainväliset ketjut ovat muun muassa Skandinaviassa laajentaneet liiketoimintaansa myös vertailulaboratoriotoiminnan puolelle.

”Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan piiriin kuuluva hanke selvittää parhaillaan julkisen vertailulaboratoriotoiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja tulevaisuutta ympäristömittauksissa”, Eklin kertoo.

”Samalla pohditaan myös vaihto-

ehtoja toiminnan järjestämiseksi Suomessa.”

Eklinin lähtökohta on, että ympäristöanalytiikan pitäisi hyödyttää niin kansantaloutta kuin ympäristöä. Pörssiyritysten tehtävä on sen sijaan olla hyödyksi omistajilleen.

”Julkinen sektori on vuosikymmenten aikana osallistunut merkittävästi alan kehittämiseen. Isot ketjut eivät osallistu yhteisössä tehtäviin töihin vaan pyrkivät pörssiyrityksinä

tekemään mahdollisimman vahvaa tu-
lostta.”

”Markkinaliberalismin aikana julkisen sektorin toiminta nähdään usein haitallisena. Tilannetta pitäisi tarkastella kokonaisuutena, jossa julkinen ja yksityinen sektori kehittävät toimialaa yhdessä kansantalouden ja ympäristön kannalta tärkeissä aiheissa”, Eklin sanoo.

Uusi teknologia tuo vaihtoehtoja

Kun Eurofins-konserni runsas vuosi sitten osti Ramboll Finland Oy:n ja Ahma insinöörit Oy:n ympäristöalan palvelut, toimitusjohtaja Lasse Mäkelä sanoi yhtiönsä halunneen saavuttaa ostoilla ”selkeän markkinajohtajan aseman”.

”Pelko on, että siitä tulee määräävä markkina-asema”, Tero Eklin sanoo.

”Arvioni mukaan Eurofins ja Synlab hallitsevat nykyään 60–70:tä prosenttia Suomen ympäristöanalytiikan markkinoista. Uskon, että viiden vuoden kuluttua markkinoiden toimijat lasketaan yhden käden sormilla.”

Laboratorionjohtaja Eklin ei kuitenkaan ole synkkä mies. Hihasta löytyy Kummeli-sketsistä lainattu ”Pena sen vielä viime hetkellä keksi” -kortti, laboratorionalalla käynnissä oleva teknologian murros.

”Bisnestä tehdään yhä vanhoihin keinoin, otetaan näyte manuaalisesti, lähetetään se analysoitavaksi ja odotetaan tulosta. Uusi teknologia tuo vaihtoehtoja, kuten jatkuvatoimiset laitteet, avoimen datan, dronit. Nämä eivät toistaiseksi kiinnosta kansainvälisiä ketjuja.” □

”Viiden vuoden kuluttua toimijat lasketaan yhden käden sormilla.”

Juha Granath

”Ympäristöanalytiikan ei pidä hyödyttää pörssiyrityksiä vaan kansantaloutta ja ympäristöä”, tähdentää Syken laboratorionjohtaja Tero Eklin.

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.
juha.granath@saunalahti.fi